

Trefniadau Gwrth-dwyll – Cyngor Sir Fynwy

Blwyddyn archwilio: 2024-25

Dyddiad cyhoeddi: Mai 2025

Cyfeirnod y ddogfen: 4888A2025

Paratowyd y ddogfen hon ar gyfer defnydd mewnol Cyngor Sir Fynwy fel rhan o waith a gyflawnir yn unol ag Adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Yr hyn y gwnaethom fwrw golwg arno	4
Pam fod trefniadau gwrth-dwyll yn bwysig	4
Yr hyn a ganfuom	4
Mae'r Cyngor wedi cryfhau ei drefniadau gwrth-dwyll yn ddiweddar ond mae'n cydnabod bod camau pellach y gall eu cymryd	4
Ein hargymhellion i'r Cyngor	8
Atodiadau	
Atodiad 1: Y dulliau a'r cwestiynau archwilio	9

Yr hyn y gwnaethom fwrw golwg arno

- 1 Yn 2020, fe wnaeth Archwilio Cymru 15 o argymhellion i wella'r ffordd y mae sector cyhoeddus Cymru'n mynd i'r afael â thwyll¹. Yn yr archwiliad hwn, fe wnaethom fwrw golwg ar drefniadau'r Cyngor ar gyfer atal a chanfod twyll a gwirio'r cynnydd y mae wedi ei wneud i roi ein hargymhellion ar waith. Mae ein harchwiliad yn rhan o'n gofyniad statudol i wirio a oes gan gynghorau drefniadau priodol i sicrhau gwerth am arian. Mae hwn o dan adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Pam fod trefniadau gwrth-dwyll yn bwysig

- 2 Mae twyll yn bodoli ar draws pob sector gan gynnwys y sector cyhoeddus. Mae pob punt a gaiff ei dwyn oddi wrth y sector cyhoeddus yn golygu bod llai i'w wario ar wasanaethau allweddol. Yn yr hinsawdd ariannol sydd ohoni, mae'n bwysicach nag erioed i gyrrff cyhoeddus yng Nghymru geisio lleihau i'r eithaf y risg o golledion trwy dwyll.
- 3 Nododd adroddiad yn 2019² gan Archwilydd Cyffredinol Cymru fod gwerth colledion i dwyll yn y sector cyhoeddus yn anhysbys. Fe wnaeth adroddiad gan Swyddfa'r Cabinet³ yn 2019 adnabod pen uchaf ac isaf yr ystod o golledion tebygol yng ngwariant y Llywodraeth, sef rhwng 0.5% a 5% o wariant. Mae cymhwyso'r amcangyfrifon hynny i'r gwariant o £204 miliwn gan Gyngor Sir Fynwy yn 2023-24⁴ yn awgrymu y gallai cymaint â £10 miliwn fod wedi cael ei golli.

Yr hyn a ganfuom

Mae'r Cyngor wedi cryfhau ei drefniadau gwrth-dwyll yn ddiweddar ond mae'n cydnabod bod camau pellach y gall eu cymryd

- 4 Ar y cyfan, canfuom **fod y Cyngor wedi cryfhau ei drefniadau gwrth-dwyll yn ddiweddar ond ei fod yn cydnabod bod camau pellach y gall eu cymryd**. Rydym yn nodi isod pam y daethom i'r casgliad hwn.

¹ Archwilydd Cyffredinol Cymru, [‘Gwella ein Perfformiad’ Mynd i'r Afael â Thwyll yng Nghymru](#), Gorffennaf 2020

² Archwilydd Cyffredinol Cymru, [Trefniadau Atal Twyll yn Sector Cyhoeddus Cymru](#), Mehefin 2019

³ Swyddfa'r Cabinet, [Cross-Government Fraud Landscape Annual Report 2019](#), Chwefror 2020

⁴ Llywodraeth Cymru, StatsCymru, [Alldroeon Refeniw Llywodraeth Leol](#)

Mae'r Cyngor wedi disgrifio dull dim goddefgarwch o ymdrin â thwyll ac mae ganddo bolisiau priodol

- 5 Mae gan y Cyngor gyfres o bolisiau sydd, gyda'i gilydd, yn cynrychioli ei strategaeth ar gyfer adnabod risgiau o dwyll, eu rheoli ac ymateb iddynt. Mae hyn yn cynnwys y Cod Ymddygiad, Polisi Chwythu'r Chwiban a'r Polisi Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredigaeth. Mae'r polisiau hyn yn disgrifio dull dim goddefgarwch o ymdrin â thwyll ac yn rhoi arweiniad clir i staff ac aelodau'r Cyngor.
- 6 Mae'r Cyngor yn bwriadu diweddaru ei holl bolisiau Adnoddau Dynol erbyn mis Ebrill 2026 ac fe adolygodd Bolisi Chwythu'r Chwiban a'r Polisi Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredigaeth ddiwethaf yn 2024. Mae'r Cyngor yn cyflwyno meddalwedd newydd i sicrhau bod polisiau'n hygyrch i staff rheng-flaen a chontractwyr nad oes ganddynt fynediad rheolaidd at fewnwyd y Cyngor o bosibl. Bydd y meddalwedd hefyd yn darparu data ar y nifer o weithiau y mae polisiau wedi cael eu gweld a'r gallu i anfon hysbysiadau i godi ymwybyddiaeth o newidiadau i bolisiau. Mae sicrhau bod polisiau'n hygyrch i staff, aelodau a chontractwyr yn bwysig i godi ymwybyddiaeth o gyfrifoldebau a hybu diwylliant gwrth-dwyll.
- 7 Mae Cod Ymddygiad y Cyngor yn nodi bod rhaid i'r holl staff ac aelodau ddatgelu unrhyw fuddiannau ac y dylent ddiweddaru'r wybodaeth hon fel y bo angen. Adnabu'r Cyngor fod buddiannau staff yn cael eu cofnodi mewn modd anghyson ar draws gwasanaethau ac, yn dilyn hynny, mae wedi datblygu cofrestr ganolog o fuddiannau staff. Mae bod â chofrestr ganolog yn helpu'r Cyngor i gael sicrwydd ar lefel gorfforaethol bod y buddiannau hyn ac unrhyw risgiau cysylltiedig yn cael eu hadnabod, eu cofnodi a'u lliniaru'n briodol.

Mae'r Cyngor yn meithrin diwylliant gwrth-dwyll ac yn mynd ati'n frwd i gryfhau ei ddull lle mae hyfforddiant yn y cwestiwn

- 8 Mae'r Cyngor yn meithrin diwylliant gwrth-dwyll trwy gyfathrebu cyhoeddus a chodi ymwybyddiaeth gyda staff. Er enghraifft, mae'r Cyngor wedi cefnogi Wythnos Ymwybyddiaeth o Dwyll yn gyhoeddus ac wedi cyfleu disgwyliadau gwrth-dwyll trwy gyfathrebu gyda staff mewnol a chynnal digwyddiadau ar eu cyfer.
- 9 Mae hyfforddiant sefydlu ar gyfer staff ac aelodau newydd yn cynnwys sesiwn ar ymwybyddiaeth o dwyll, ond mae cyfraddau cwblhau hyfforddiant sefydlu wedi bod yn isel dros y blynyddoedd diwethaf. Datblygodd y Cyngor fodiwl hyfforddiant ar-lein gorfodol ar dwyll yn ddiweddar ac mae'n gweithio tuag at sicrhau bod yr holl staff yn cwblhau hwn erbyn diwedd mis Mehefin 2025. Mae cronfa ddata ganolog yn galluogi'r Cyngor i fonitro cyfraddau cwblhau fesul adran ac mae wrthi'n ystyried opsiynau i gynyddu'r niferoedd sy'n cwblhau'r hyfforddiant. Mae sicrhau bod yr holl staff ac aelodau wedi cwblhau hyfforddiant twyll yn bwysig i sicrhau bod cyfrifoldebau'n cael eu deall, i feithrin hyder mewn hysbysu am dwyll ac i gefnogi diwylliant gwrth-dwyll.

Mae'r Cyngor yn nodi cyfrifoldebau eglur ac mae wedi buddsoddi mewn capasiti ychwanegol yn ddiweddar i wneud gwaith gwrth-dwyll

- 10 Mae gan y Cyngor gyfrifoldebau eglur am waith gwrth-dwyll ar lefel uwch swyddogion. Y Dirprwy Brif Weithredwr a'r Prif Archwilydd Mewnol sy'n gyfrifol am waith gwrth-dwyll o fewn y Cyngor. Mae Uwch Swyddogion yn mynychu hyfforddiant sefydlu ac yn defnyddio hyn fel cyfle i hybu diwylliant gwrth-dwyll i ddechreuwyr newydd. Mae atebolrwydd ar lefel uwch swyddogion yn helpu i bennu disgwyliadau diwylliannol mewn perthynas â gwaith gwrth-dwyll.
- 11 Mae'r Cyngor wedi penodi swyddog y mae ei waith wedi'i neilltuo i waith gwrth-dwyll yn ddiweddar i gynnal ymchwiliadau i dwyll a gwneud gwaith rhagweithiol sy'n gysylltiedig ag asesiad y Cyngor o'r risg o dwyll. Gall y Cyngor brynu cymorth gwrth-dwyll arbenigol i mewn lle gall fod angen capasiti neu arbenigedd ychwanegol arno.
- 12 Mae gan y Cydwasanaeth Refeniw a Budd-daliadau swyddog twyll hyfforddedig sy'n gymwysedig i gynnal ymchwiliadau. Mae'r Gwasanaeth yn ymchwilio i dwyll sy'n ymwneud â chynllun gostyngiadau'r dreth gyngor ac yn gweithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau i adnabod twyll budd-daliadau ac ymchwilio iddo. Mae'r gwasanaeth Archwilio Mewnol yn asesu ac yn ymchwilio i bob achos posibl arall o dwyll. Mae bod â staff sydd wedi'u hyfforddi'n briodol yn bwysig i sicrhau bod y Cyngor yn gallu atal a lliniaru gwahanol fathau o risgiau o dwyll.

Mae gan y Cyngor asesiad manwl o'r risg o dwyll ac mae'n gwneud gwaith rhagweithiol mewn perthynas â thwyll

- 13 Mae asesiad o'r risg o dwyll yn helpu sefydliad i adnabod gwahanol fathau o dwyll a mynd i'r afael â hwy, yn ogystal ag unrhyw wendidau mewn trefniadau gwrth-dwyll neu feysydd lle ceir mwy o risg o dwyll. Mae hefyd yn helpu i dargedu adnoddau a gweithgareddau'n briodol, yn enwedig wrth i risgiau newydd o dwyll ddod i'r amlwg.
- 14 Mae'r Cyngor wedi cwblhau asesiad o'r risg o dwyll a adolygwyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Ionawr 2025. Mae'r asesiad yn ystyried y risg o dwyll ar draws systemau'r Cyngor ac fe'i datblygwyd gan ddefnyddio ystod o ffynonellau mewnol ac allanol. Mae'r Cyngor yn bwriadu gwreiddio'r risg o dwyll mewn cynlluniau busnes ar lefel gwasanaethau a fydd wedyn yn bwydo i mewn i'r asesiad canolog o'r risg o dwyll. Canfu asesiadau sicrhau ansawdd diweddar fod ansawdd cofrestrau risgiau ar lefel gwasanaethau'n amrywiol. Gall yr anghysondeb hwn leihau gallu'r Cyngor i gael sicrwydd bod gwasanaethau'n ystyried ac yn lliniaru'r risg o dwyll mewn modd priodol.
- 15 Mae'r Cyngor yn gwneud gwaith gwrth-dwyll rhagweithiol trwy ei raglen archwilio mewnol, cyfranogi yn y Fenter Twyll Genedlaethol, a hybu ymwybyddiaeth o dwyll. Mae rôl newydd y swyddog gwrth-dwyll yn darparu capasiti ychwanegol a'r cyfle i ddatblygu rhaglen ragweithiol o waith gwrth-dwyll. Mae gan y Cyngor hefyd log twyll canolog sy'n cofnodi deilliannau a cholledion amcangyfrifedig a ddeilliodd o

achosion o dwyll sy'n helpu i adnabod risgiau mewn meysydd gwasanaeth penodol.

Nid yw'r Cyngor yn cynyddu i'r eithaf ei ddefnydd o ddadansoddeg data a threfniadau ffurfiol ar gyfer rhannu cuddwybodaeth

- 16 Mae rhannu data i helpu i ganfod twyll yn faes sy'n esblygu'n gyflym ac mae wedi cael ei hwyluso gan newidiadau yn y gyfraith. Mae Deddf yr Economi Ddigidol 2017 yn galluogi awdurdodau cyhoeddus i rannu data personol i atal twyll, canfod twyll, ymchwilio i dwyll ac erlyn am dwyll yn y sector cyhoeddus. Mae'r Ddeddf yn cydnabod y gallai rhannu data'n ehangach wella gweithgarwch atal twyll, canfod twyll ac ymchwilio i dwyll.
- 17 Mae'r Cyngor yn cyfranogi yn y Fenter Twyll Genedlaethol ac mae'r gwasanaeth Archwilio Mewnol yn ymchwilio i bariadau data gan ddefnyddio dull sy'n seiliedig ar risg. Y tu hwnt i'r Fenter Twyll Genedlaethol, ni chanfuom ryw lawer o dystiolaeth bod y Cyngor yn defnyddio dadansoddeg data'n arloesol i gryfhau gweithgarwch atal a chanfod twyll. Gallai defnyddio data sydd ar gael i'r Cyngor gefnogi gwaith rhagweithiol a helpu i oleuo asesiadau o'r risg o dwyll.
- 18 Mae'r Cyngor yn rhan o nifer o rwydweithiau a grwpiau cenedlaethol sy'n ei gwneud yn bosibl rhannu gwersi a chuddwybodaeth sy'n ymwneud â thwyll. Mae gan y Cyngor Gydwasanaeth Refeniw a Budd-daliadau gyda Thorfaen ond y tu hwnt i hyn ni chanfuom ryw lawer o enghreifftiau o'r Cyngor yn cydweithio'n ffurfiol gyda sefydliadau eraill mewn perthynas â gwaith gwrth-dwyll. Byddai bod â threfniadau ffurfiol o gymorth i rannu cuddwybodaeth yn rheolaidd ac yn ei gwneud yn bosibl asesu a all twyll a brofir mewn cyrff eraill fod yn effeithio ar y Cyngor.

Nid oes gan y Cyngor ddull rheoli perfformiad eglur ar gyfer gwaith gwrth-dwyll

- 19 Nid yw'r Cyngor yn cynhyrchu adroddiadau monitro rheolaidd ar waith gwrth-dwyll ac nid oes ganddo drefniadau rheoli perfformiad eglur ar gyfer gwaith gwrth-dwyll. Er enghraifft, mae Polisi'r Cyngor ar gyfer Chwythu'r Chwiban yn nodi gofyniad i lunio adroddiad blynyddol, ond nid yw'r Cyngor wedi llunio adroddiad ar hyn ers 2019. Heb wybodaeth fonitro eglur, mae'n anodd i'r Cyngor fonitro tueddiadau a chael sicrwydd bod ei drefniadau gwrth-dwyll yn atal, yn adnabod ac yn lliniaru twyll yn effeithiol.
- 20 Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio rôl weithredol mewn gwaith gwrth-dwyll ond ni chyflwynir gwybodaeth fonitro reolaidd iddo. Mae hyn yn lleihau tryloywder ac yn ei gwneud yn anodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gael sicrwydd ynghylch effeithiolrwydd trefniadau gwrth-dwyll.

Argymhellion

21 Mae'r tabl isod yn nodi'r argymhellion yr ydym wedi'u hadnabod yn dilyn yr adolygiad hwn.

Arddangosyn 1: argymhellion

Argymhellion	
A1	I gefnogi tryloywder a darparu sicrwydd bod twyll yn cael ei atal, yr ymchwilir i dwyll a'i fod yn cael ei rwystro, dylai'r Cyngor roi trefniadau rheoli perfformiad eglur ar waith ar gyfer gwaith gwrth-dwyll, gan gynnwys, er enghraifft: • nodau ac amcanion eglur ar gyfer gwaith gwrth-dwyll; • metrigau perfformiad perthnasol; • adrodd yn rheolaidd ar berfformiad gwaith gwrth-dwyll, gan gynnwys adrodd wrth y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio; • mecanweithiau adborth a gwella'n barhaus i sicrhau bod gwersi a ddysgir yn cael eu gwreiddio mewn adrannau.
A2	I sicrhau bod y Cyngor yn cynyddu i'r eithaf ei ddefnydd o ddata a chuddwybodaeth, dylai'r Cyngor adnabod: • ffyrdd o gynyddu ei ddefnydd o ddata i'r eithaf i oleuo gwaith gwrth-dwyll; • pa un a yw trefniadau cyfredol i rannu data a chuddwybodaeth gyda chyrrff cyhoeddus eraill yn effeithiol ac a oes cyfleoedd eraill i gydweithio.

Atodiad 1

Y dulliau a’r cwestiynau archwilio

Goleuwyd ein hadolygiad gan adolygiad o ddogfennau’r Cyngor a chyfweliadau gyda swyddogion ac aelodau a all fod â rôl allweddol yn nhrefniadau gwrth-dwyll y Cyngor. Mae ein tystiolaeth yn gyfyngedig i’r ffynonellau hyn. Fe gynhaliom ni’r adolygiad yn ystod mis Mawrth 2025.

Arddangosyn 2: y cwestiynau archwilio a’r meini prawf archwilio

Isod ceir y cwestiynau yr oeddem yn ceisio eu hateb wrth gynnal yr archwiliad hwn, ynghyd â’r meini prawf archwilio a ddefnyddiom ni i lunio ein canfyddiadau.

Y prif gwestiwn archwilio: A yw’r Cyngor wedi rhoi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian o ran ei ddull o atal a chanfod twyll?

Cwestiynau	Meini Prawf Archwilio (yr hyn yr ydym yn chwilio amdano)
Arweinyddiaeth a Diwylliant:	
1. A yw’r Cyngor yn hyrwyddo pwysigrwydd diwylliant gwrth-dwyll da?	- Mae’r Cyngor wedi gwneud datganiad eglur na fydd twyll a gyflawnir yn erbyn y sefydliad gan unrhyw un mewnol neu allanol yn cael ei oddef ac y byddir yn ymdrin ag ef yn y ffordd gryfaf. - Mae Cabinet ac Uwch Dîm Arwain (UDA) y Cyngor yn hyrwyddo gwaith gwrth-dwyll. - Mae’r Cyngor yn meithrin hyder ymhlith cyflogeion bod twyll yn cael ei gymryd o ddifrif, ac y cymerir camau gweithredu i ymdrin â thwyll.

Cwestiynau	Meini Prawf Archwilio (yr hyn yr ydym yn chwilio amdano)
Fframwaith Rheoli a Rheolaeth Risg	
2. A yw'r Cyngor yn cynnal asesiadau cynhwysfawr o'r risg o dwyll?	• Mae'r Cyngor wedi cynnal asesiad trylwyr o'r risg o dwyll yn y ddwy flynedd ddiwethaf i ddarparu arfarniad gonest o risg a'r adnoddau y mae eu hangen i fynd i'r afael â'r risgiau a adnabwyd. • Mae'r asesiad o'r risg o dwyll yn seiliedig ar risgiau hysbys o dwyll, meincnodi a gwybodaeth a phrofiad mewnol. • Mae'r asesiad o'r risg o dwyll: – wedi defnyddio staff â sgiliau priodol; – wedi ystyried cudd-wybodaeth genedlaethol; ac – wedi ystyried ei guddwybodaeth ei hun sy'n benodol i'r Cyngor. • Mae'r asesiad o'r risg o dwyll yn cael ei adolygu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
3. A yw asesiadau o'r risg o dwyll yn cael eu defnyddio fel adnodd byw ac yn cael eu hintegreiddio o fewn y fframwaith rheoli risg cyffredinol i sicrhau bod y risgiau hyn yn cael eu rheoli'n briodol a'u huwchgyfeirio fel y bo angen?	• Mae'r Cyngor yn ystyried y risg o dwyll fel rhan o'i broses ar y cyfan ar gyfer rheoli risg. • Mae'r risg o dwyll wedi'i chynnwys yng nghofrestrau risgiau adrannau a/neu gorfforaethol. • Mae'r Cyngor yn ystyried y risg o dwyll ar gyfer ei holl systemau ac mae wedi ystyried sut i atal a chanfod twyll yn y system ac wedi 'diogelu ei weithdrefnau rhag twyll' mewn meysydd allweddol e.e. caffael, y gyflogres, credydwyd. • Fe ymgynghorir â staff gwrth-dwyll/archwilio mewnol y Cyngor i ddiogelu polisïau, strategaethau a mentrau newydd rhag twyll ar draws adrannau.

Cwestiynau	Meini Prawf Archwilio (yr hyn yr ydym yn chwilio amdano)
Polisiau a Hyfforddiant	
4. A oes gan y Cyngor set gynhwysfawr ac wedi'i diweddarau o bolisiau a gweithdrefnau sydd, gyda'i gilydd, yn strategaeth gydlynol ar gyfer adnabod risgiau o dwyll, eu rheoli ac ymateb iddynt?	Strategaeth wrth-dwyll: • mae gan y Cyngor strategaeth wrth-dwyll wedi'i diweddarau sy'n nodi ei ddull o reoli risgiau o dwyll ac yn diffinio cyfrifoldebau am weithredu; • ceir croesgyfeirio rhwng y strategaeth wrth-dwyll a pholisiau cysylltiedig eraill h.y. cod ymddygiad, polisi chwythu'r chwiban a'r cynllun ymateb i dwyll; ac • mae'r strategaeth wrth-dwyll wedi cael ei chyfleu i staff ac mae ar gael yn rhwydd i'r holl staff fel dogfen gyfeirio.
	Cod Ymddygiad: • mae gan y Cyngor God Ymddygiad wedi'i ddiweddarau sy'n nodi'r safonau a ddisgwylir gan gyflogeion a chontractwyr, ac sy'n amlygu y bydd ymddygiad anfoesegol yn arwain at gamau disgyblu; ac • mae'n ofynnol i holl staff y Cyngor ymrwymo i ofynion y Cod Ymddygiad.
	Chwythu'r Chwiban: • mae gan y Cyngor drefniadau chwythu'r chwiban i sicrhau bod gan staff a phartïon allanol yr hyder i godi pryderon; • mae trefniadau'r Cyngor ar gyfer chwythu'r chwiban yn cael eu monitro o ran eu defnydd i ddangos y gweithredwyd ar ddrwg-dybion; • mae polisi'r Cyngor ar chwythu'r chwiban wedi'i ddiweddarau ac yn nodi mecanweithiau eglur i godi pryderon yn gyfrinachol ynghylch materion gan gynnwys twyll; ac • mae'n rhaid i gontractwyr a thrydydd partïon ymrwymo i bolisi'r Cyngor ar chwythu'r chwiban hefyd.
	Cofrestr Buddiannau: • mae'r Cyngor yn cynnal ei gofrestr buddiannau'n rheolaidd i gofnodi buddiannau staff ac aelodau; • mae'r gofrestr buddiannau'n cael ei chymharu'n rheolaidd â chynlluniau dirprwyo ar gyfer cymeradwyo gwariant;

Cwestiynau	Meini Prawf Archwilio (yr hyn yr ydym yn chwilio amdano)
	• mae'r Cyngor yn cynnal ymarfer sgrinio cyn cyflogi trwy amryw gamau gwirio e.e. y Swyddfa Cofnodion Troseddol i leihau i'r eithaf y risg o gyflogi staff anonest ac anfoesegol; • mae gan y Cyngor bolisi atal llwgrwobrwyo a llygredigaeth wedi'i ddiweddarau sy'n cynnwys trefniadau diwydrwydd dyladwy; • mae'r Cyngor yn cynnal cofrestr o roddion a lletygarwch ac mae staff yn cael eu gwneud yn ymwybodol o'r angen i gofrestru unrhyw roddion a lletygarwch a gafwyd; ac • mae gan y Cyngor Gynllun Ymateb i Dwyll sydd: – yn amlinellu'r broses gyfan ar gyfer ymchwilio i dwyll; – yn diffinio'n glir beth yw rolau a chyfrifoldebau uwch reolwyr ac eraill sy'n rhan o'r broses ymchwilio; – yn amlinellu gweithdrefnau ar gyfer sicrhau tystiolaeth a chynnal cyfweiliadau; – yn nodi trefniadau ar gyfer ymdrin â staff a ddrwgdybir; – yn cynnwys trefniadau ar gyfer pryd, a sut, i gysylltu â'r heddlu; – yn ymrwymo i fynd ar drywydd yr ystod lawn o sancsiynau – yn rhai disgyblu, rheoleiddiol, sifil a throseddol; – yn ei gwneud yn glir y bydd camau adfer yn cael eu cymryd mewn perthynas â cholledion o ganlyniad i dwyll; ac – yn egluro sut y bydd gwersi a ddysgwyd o achosion o dwyll yn cael eu defnyddio i gryfhau rheolaethau er mwyn atal twyll rhag digwydd eto; • mae'r Cyngor yn monitro bod honiadau o dwyll yn cael eu hasesu yn ôl ei Gynllun Ymateb i Dwyll; ac • mae'r Cyngor yn ceisio iawn gan gynnwys adfer asedau ac arian a gollwyd i dwyll lle y bo'n bosibl.
5. A yw'r rhai sy'n gweithio i'r Cyngor yn cael hyfforddiant ymwybyddiaeth o dwyll fel sy'n briodol i'w rôl i gynyddu effeithiolrwydd sefydliadol o ran atal twyll, ei ganfod ac ymateb iddo?	• Mae'r Cyngor yn cynnwys risgiau o dwyll o fewn ei hyfforddiant sefydlu ar gyfer staff newydd. • Mae'r Cyngor yn sicrhau mynychder priodol ar gyfer hyfforddiant diweddarau i'r holl staff ac aelodau etholedig/aelodau annibynnol. • Mae effeithiolrwydd hyfforddiant gwrth-dwyll yn cael ei gadarnhau trwy profi. • Mae hyfforddiant yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu risgiau/materion a thueddiadau sy'n dod i'r amlwg.

Cwestiynau	Meini Prawf Archwilio (yr hyn yr ydym yn chwilio amdano)
6. A yw'r Cyngor yn rhoi cyhoeddusrwydd i achosion o dwyll yr ymdriniwyd yn llwyddiannus â hwy, i atgyfnerthu neges gadarn na fydd twyll yn cael ei oddef?	• Mae'r Cyngor yn rhoi cyhoeddusrwydd i dwyll a brofwyd a'r camau gweithredu a gymerwyd mewn ymateb i'r achosion o dwyll fel modd i rwystro twyll. • Mae gan y Cyngor ymgyrchoedd cyhoeddusrwydd mewnol ac allanol i hyrwyddo gwaith gwrth-dwyll, ac mae'n sicrhau bod y dudalen we ar waith gwrth-dwyll yn cael ei diwedddaru'n gyson â gwybodaeth a chyhoeddusrwydd perthnasol. • Mae'r Cyngor yn gwneud gwaith gwrth-dwyll rhagweithiol mewn ymgais i leihau'r tebygolrwydd y bydd twyll yn digwydd.

Cwestiynau	Meini Prawf Archwilio (yr hyn yr ydym yn chwilio amdano)
Capasiti ac Arbenigedd	
7. A oes gan y Cyngor ddigon o gapasiti i sicrhau y darperir adnoddau ar gyfer gwaith gwrth-dwyll mewn modd effeithiol, fel bod ymchwiliadau'n cael eu cyflawni'n broffesiynol ac mewn modd sy'n arwain at sancsiynau llwyddiannus yn erbyn y cyflawnwyr ac adfer colledion?	• Mae gan y Cyngor swyddog â chyfrifoldeb dynodedig am waith gwrth-dwyll sy'n cael cymorth gan yr uwch dîm arwain a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. • Mae gan y Cyngor strwythur staffio sydd â dynodiad eglur a llinellau atebolrwydd eglur a chyfathrebu mewnol da mewn perthynas â gwaith gwrth-dwyll. • Mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn gwaith gwrth-dwyll ac yn prynu gwasanaethau i mewn os nad oes unrhyw gapasiti yn fewnol. Er enghraifft, trefniadau i gael mynediad at dimau arbenigol ar gyfer ymchwilio i dwyll gan gynnwys: gwyliadwriaeth, gwaith fforensig ar gyfrifiaduron, adfer asedau, ymchwiliadau ariannol.
8. A oes gan y Cyngor fynediad at staff gwrth-dwyll hyfforddedig sy'n cyrraedd safonau proffesiynol cydnabyddedig?	• Mae gan y Cyngor (neu mae ganddo fynediad at) arbenigwyr gwrth-dwyll cymwys, sydd wedi'u hyfforddi a'u hachredu'n broffesiynol i ymchwilio i dwyll tybiedig. Os gwneir y gwaith hwn gan dimau Archwilio Mewnol, dylai'r timau hynny fod wedi'u hyfforddi yn y maes hwn.

Cwestiynau	Meini Prawf Archwilio (yr hyn yr ydym yn chwilio amdano)
Offer a Data	
9. A oes gan y Cyngor ymatebion gwrth-dwyll deinamig ac ystwyth sy'n cynyddu i'r eithaf y tebygolrwydd o gamau gorfodi llwyddiannus?	- Mae strategaeth wrth-dwyll y Cyngor yn cynnwys dulliau rhagweithiol ac ymatebol. - Mae gan y sefydliad gynllun gwrth-dwyll blynyddol lle mae'r rhaglen waith yn gytbwys. - Ceir tystiolaeth bod buddsoddiad y Cyngor mewn gwaith gwrth-dwyll yn seiliedig ar benderfyniad gwybodus sy'n deillio o asesiad o'r risg o dwyll sy'n amlygu'r risgiau ac yna'n pennu'r adnoddau y mae eu hangen i ymdrin â'r risgiau hyn. - Ceir tystiolaeth bod camau gweithredu'n cael eu cymryd yn gyflym os ceir nad yw rheolaethau mewnol yn perfformio cystal ag a fwriadwyd. Er enghraifft, gan y gwasanaeth archwilio mewnol, archwilwyr allanol, y Fenter Twyll Genedlaethol. - Lle mae twyll wedi digwydd, ceir tystiolaeth o ddysgu ar ôl y digwyddiad, lle mae sefydliad yn ystyried sut y digwyddodd y twyll a thueddiadau posibl i ddysgu o hyn a lleihau digwyddiadau yn y dyfodol i'r eithaf.
10. A yw'r Cyngor yn ceisio ac yn cofleidio cyfleoedd newydd i arloesi â dadansoddeg data i gryfhau'r modd y mae twyll yn cael ei atal a'i ganfod?	- Mae'r Cyngor yn defnyddio ymarferion paru data, sy'n golygu cymharu setiau o ddata o fewn neu ar draws sefydliadau, i amlygu anghysonderau y gellir eu defnyddio i helpu i atal a chanfod twyll: - ceisio cynyddu i'r eithaf waith fel rhan o'r Fenter Twyll Genedlaethol; a - chyfleoedd eraill y tu hwnt i'r Fenter Twyll Genedlaethol. - Lle adnabuwyd achosion o dwyll, mae'r gwendidau a fu'n sail i'r achosion hyn o dwyll yn cael eu bwydo yn ôl i adrannau i ddiogelu systemau rhag twyll.

Cwestiynau	Meini Prawf Archwilio (yr hyn yr ydym yn chwilio amdano)
Cydweithio	
11. A yw'r Cyngor yn gweithio gyda sefydliadau eraill dan Ddeddf yr Economi Ddigidol a chan ddefnyddio datblygiadau ym maes dadansoddeg data, i rannu data a gwybodaeth i helpu i ddod o hyd i dwyll a brwydro yn ei erbyn?	• Mae strategaeth wrth-dwyll y Cyngor yn cynnwys partneriaethau cydweithio gyda sefydliadau eraill i reoli risgiau lle y bo'n briodol. • Mae gan y Cyngor brotocolau i hwyluso prosesau ar gyfer cydweithio a rhannu cuddwybodaeth gyda chyrrff allanol e.e. memorandwm cyd-ddealltwriaeth sy'n nodi'r trefniadau ar gyfer rhannu data. • Ceir tystiolaeth bod y sefydliad yn rhoi'r gwersi ar waith trwy gydweithio i helpu i oleuo asesiadau risg. • Cydweithio fel rhan o'r Fenter Twyll Genedlaethol.
Adrodd a Chraffu	
12. A yw'r Cyngor yn coladu gwybodaeth am golledion a gafwyd ac a adferwyd ac yn rhannu cuddwybodaeth am dwyll gyda sefydliadau yn y sector cyhoeddus i sefydlu darlun cenedlaethol mwy cywir, cryfhau rheolaethau, a gwella monitro a chefnogi camau gweithredu wedi'u targedu?	• Mae'r Cyngor yn cynnal cofnod o golledion o ganlyniad i dwyll a gafwyd ac a adferwyd. • Mae gan y Cyngor fethodoleg benodedig i sicrhau bod colledion o ganlyniad i dwyll yn gallu cael eu hamcangyfrif yn gyson ac i ategu asesiad risg mwy cywir. • Mae'r Cyngor wedi pennu amcanion a thargedau ar gyfer gwaith gwrth-dwyll ac mae'n monitro perfformiad.

13. A yw Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor yn ymgysylltu'n llawn â gwaith gwrth-dwyll, gan roi cymorth a chyfeiriad, gan fonitro a dwyn swyddogion i gyfrif?

- Mae gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio rôl weithredol mewn gwaith gwrth-dwyll ac mae'n deall amgylchedd rheolaeth a risgiau'r Cyngor, gan gynnwys risgiau o dwyll.
- Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cael gwybodaeth am lwythi achosion twyll a chynnydd yn hynny o beth yn rheolaidd (o leiaf ddwywaith y flwyddyn).
- Mae gwaith y tîm gwrth-dwyll yn cael ei adolygu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i sicrhau bod ei berfformiad yn ateb y gofynion/yn cyrraedd safonau ansawdd.

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.